

bat l'adversari no és pas d'ops matar-lo. Emperò no és aquest nostre temps. Avui guerrear és occir. Hem d'emblar, doncs, a la mort les lleis que trobem a mancar per a la guerra.

No teoritzem: esguardem els fets, i aquets són aposta. Sí: per ço com aquesta interrogació tenebrosa de nostra fi que, en els camins usuals de la vida, tenim mig-oblidada i no se'ns presenta categòrica fins que la malaltia ret nostres forces, i encara llavors no acostuma a eixir d'un diàleg personal, cobra un relleu esclatant quan sabem per endavant qu'anem a encontrar-la en les trinxeres; s'alça imperativa quan la causa ne són altres homes qui s'apropen folls per a donar-nos-la; retruny formidablement per tot l'ambient quan són molts mil·lers los germans nostres qui alhora la rebràn. Ja no és un diàleg individual, és un chor funerari qui s'escampa per la terra, és una salmodia qui embarga los ànims de tots els guerrers, fent que quiscún sentí amb força inusitada el problema many: vaig a morir. ¿Què m'esdevindrà? ¿Què devindrà?

Vegem los camps de batalla més propers. Cròniques nombroses proven com els fills de França tots en conjunt han sentida dintre llur la permanencia infinida que Carlyle exigia en tot home concient o, amb mots de N'Unamuno, han experimentat lo combat amb llur Déu. Tots ells han ovirat quelcom més enllà darrera els canons alemanys; tots ells han percebuda la pruija de la immortalitat. Van a morir, mes no s'hi resignen; volen sobrar la mort, esperen, creuen.

Observacions pariones nos asseguren la creixença de l'arborament espiritual en les altres nacions. I no és a causa d'aquest, que prenen les armes: és que los cal per a esperar la mort. Tots hi veuen, no un no-res, ans uns traspàs. I tots volen fer aital traspàs, no d'una manera indigna, ans d'una faisó justa, no com a covards, ans com a hèroes, no com a malvats, ans com a sants. En conseqüencia, volen entrar purificats en lo més enllà, cerquen una aprovació futura, temen una sanció. (Incidentalment he de reblar ací que jassia ma creença sigui la catòlica, no entenc concretrar an ella aitals raonaments. Los aplique comprensivament a tota religió. Es vi-jares que'n resten excloits els ateus; mes precisament ací estrebba la força de ma argumentació, ¿és que n'hi hà als camps de batalla?)

Si més enllà de la mort tots temen una reprobració i, si aquesta, per ço que llur temença és general, s'aplica a tots ells, ço és a saber, és universal, i les lleis de la guerra les hem d'anar a trobar en les lleis de la mort, ja tenim *la sanció de la guerra* qu'entre los homes i les nacions cercàvem debades. La consciencia col·lectiva dels soldats